

Людмила Таран

Людина на своєму місці, або Один зі справжньої еліти

Пригадуєте досить відому гравюру Івана Щирського (1698 р.) «Тріумфальне знамено»? Вона присвячена ректорові Києво-Могилянської колегії Прокопові Калачинському, якого спудеї дуже любили за доброту, простоту, ораторський хист. На тлі могилянського корпусу з галереями – гурт тих самих спудеїв у кунтушах і накидках-деліях. Поряд – Афіна Паллада у лахах, покровителька вчених та воїнів. Правицею вона спирається на щит, опущений долу, а в лівиці тримає дrevко.

Мені здається, у «мислене поле» гравюри чудово вписався б образ людини, про яку пишу. Ренесансний образ – і водночас той, що належить уже ХХІ століттю. А пишу ці рядки якраз зимової пори. І такий календарний момент природно пов'язується у мене з В'ячеславом Брюховецьким, точніше, ближчим знайомством із цим неординарним чоловіком. Було це 1979 року...

Річ у тім, що в гурті молодих на ту пору українських літературних критиків, котрих запросили до зимово-розкішної підмосковної Малеевки на відповідний семінар, опинилася й авторка цих рядків. Разом із Михайлом Слабошпицьким, Володимиром Панченком, В'ячеславом Брюховецьким, іншими добрими людьми. На названого останнім дивилася трохи боязко – як на неабиякого для себе авторитета. Однак поведінка цього добре відомого на тоді критика, надзвичайний його демократизм дозволили мені просто й невимушено звертатися до нього на «ти». Отож, це була зима 1979-го. З тих пір, як мовиться, скільки води... точніше, скільки снігу випало і розтануло без сліду!

Звідтоді я із цим поважним чоловіком на «ти» – за винятком, звісно, тих моментів, коли «за протоколом» у певних ситуаціях не можу дозволити собі звернутися до нього інакше, ніж – В'ячеславе Степановичу. Але під час кожної зустрічі пересвідчуюся: він залишається так само відкритим і демократичним, як і в ті часи, коли ще киево-могилянсько-президентська аура не витала над цим чоловіком. На наших теренах це багато про що говорить. (Не раз спостерігала за іншими: місце, посада, статус моментально змінюють людину. Не до кращого, на жаль...)

Це, сказати б, ліричний вступ.

Мені пощастило брати інтерв'ю у В'ячеслава Брюховецького саме тоді, коли він, як тепер говорять, «розкручував» ідею відродження Києво-Могилянської академії. Ми вийшли з коридора Інституту літератури на східці, і майбутній ректор, а згодом і президент НаУКМА, зізнався на мій диктофон: задумано грандіозну справу. Писаною мовою в інтерв'ю це зафіксовано так: «Дуже реальним сьогодні виглядає відновлення Києво-Могилянської академії – як модерного університету. Розробкою наукової концепції і складанням практичного плану цього відродження я, як віце-президент Української Наукової Асоціації займаюся вже більше як півроку».

Це інтерв'ю з'явилося згодом у моїй книжці «Гороскоп на вчора і на завтра» із постскриптумом уже 1994 року, де йшлося про реальний доконаний факт відкриття і початок роботи нового університету. Тоді ще я сама не знала, що через рік працюватиму в НаУКМА керівником прес-центру. Це й дало мені змогу певний час ізсередини спостерігати зокрема за стилем роботи президента В'ячеслава Брюховецького та його команди.

Забігаючи наперед, скажу: в його особі маємо рідкісний приклад блискучої самореалізації гуманітарія, що волею обставин, переконань і характеру спершу став політиком (упевнена, до цієї книжки обов'язково багато хто напише докладніше про роль В'ячеслава Брюховецького у створенні Руху за перебудову), а згодом адекватно вклав свій харизматичний та інтелектуальний капітал у створення принципово нового вищого освітнього закладу і розвиток ідеї та практики Університету.

Іншими словами мовлячи, ця людина присвятила себе вихованню нової української еліти, молоді, відкритої до великого світу, його новацій та постійної змінності.

Дітище В'ячеслава Брюховецького – НаУКМА – стало зокрема не лише відповіддю на запити і виклики часу, а й утіленням

цієї особистості у трьох іпостасях: як науковця, організатора якісно нового рівня вищої освіти та громадсько-політичного діяча.

Постання відродженої Києво-Могилянської академії за рекордно короткий термін – лише дев'ять місяців! – вимагало не просто героїчних зусиль, уміння підібрати унікальну команду відданих ідеї нового університету, а також – саможертвності та інтуїції. Головне, як відомо, – бути на своєму місці у відповідний момент.

Діяльність зі створення НаУКМА неспростовно виявила масштаб цієї особистості, яка заперечила своїм прикладом оте малоросійство, що про нього Євген Маланюк не стомлювався повторювати як про фатальну рису українців. Малоросійство – це капітулянство ще навіть без спроби активної дії.

В'ячеслав Брюховецький зумів дивним чином поєднати питомий український ідеалізм, романтизм із цілеспрямованим прагматизмом, готовністю до щоденної поступальної систематичної праці. Саме оцього останнього нам надзвичайно бракує – що зокрема позначилося і на «фатаморганності» Помаранчевої революції. Ми здатні на порив, на прорив – але далеко не завжди готові впрягтися у воза щоденної, часом рутинної праці. І тут – асоціативно – на думку спадає мотив-настанова з фільму Андрія Тарковського «Жертвоприношення». Герой навчає малого сина: щодня, о тій самій порі, незважаючи на жодні обставини, поливати дерево з вірою в те, що воно таки зазеленіє. Систематичність, методичність – як певний добродійний ритуал – здатні змінити світ. На краще. Не чекати на позитивні зміни чужими зусиллями, а самому готувати їх.

«Я не поспішаю в політику, більше перейнятий тим, скільки наш університет підготує майбутніх державних мужів, саме таких, яких потребує нова Україна». Так (може, не дослівно, але за думкою) не стомлювався повторювати В'ячеслав Брюховецький на запитання, чи балотуватиметься він, приміром, кандидатом у народні депутати.

Треба визнати: поза Верховною Радою на своєму місці разом із колегами він зробив набагато більше для поступу України, утвердження її сучасного іміджу, ніж більшість із тих, хто висиджує по кілька каденцій під куполом.

Його таланти і талан – уміння так зорганізувати, спрямувати колективну творчість, аби синергія зусиль одностудійців дала максимальний результат. Щодо менеджерів такого масштабу – то їх

у нас не так і густо. Тим більше, що сам В'ячеслав Брюховецький як автор ідеї та її втілення рухався передусім за рахунок власних величезного бажання, інтелекту, інтуїції та харизми. Нині ж у НаУКМА українська молодь здобуває зокрема і професійну менеджерську підготовку.

Настав такий час, коли багато хто покладається винятково на культ сили та Мамони. Навіть абсолютні вартості не просто взяті під сумнів, а відверто зневажаються. Вірність ідеалам, незрадливість, ідейна послідовність – у багатьох, на превеликий жаль, самі ці поняття викликають усмішку. Не раз переконувалася: навіть перебування в тюрмі за ідейні переконання може виявитися не таким страшним, як випробування становищем, статусом і добробутом. Певна, що чимало спокус чигало і на людину, про котру йдеться.

Знаю, чому надає перевагу В'ячеслав Брюховецький. І цей факт здається парадоксальним – як на таку активно настановлену людину.

Якось В'ячеслав Степанович зізнався: понад усе любить порпатися на своєму городі. Не була на його хуторі Дивосил, не бачила того городу. Хіба чула таке: хоч би де буває по світах цей чоловік – звідусіль привозить рослини і садить їх в українську землю: може, приживуться. (От хоч би одним оком підглядіти, як президент Академії поле-підгортає картоплю чи яку-небудь кукурудзу!..)

І ця любов до праці на землі (між іншим, виростав пан Брюховецький у місті, може, саме через те так і тягне його заземлитися...) пов'язалася також і з його любов'ю до археології. Уявляю, як, прочитавши це, усміхається В'ячеслав Брюховецький: мовляв, не так уже й археологія, просто щоразу натикаюся на черепки трипільської доби. Через те і мріє: скласти колись із гори глиняних фрагментів – «реанімувати» – бодай кілька горщиків.

Крім інших рис, надзвичайно виграшними, зокрема, для цієї людини та її оточення є почуття гумору та самоіронія. Та один факт ходіння «брюхів» – унікальної «валюти» НаУКМА – на університетських святах багато промовляє. А ще придивіться, як спілкується В'ячеслав Брюховецький зі своїми студентами. І відразу стане зрозуміло, чому саме з «Могили» пішов у світ фестиваль «Країна мрій». Ще тоді, коли Академія тільки заповідалася, він так відповів на моє запитання, які є шляхи навернення молоді до свого українського коріння: «Шляхів, очевидно, багато: добра освіта рідною мовою, вихід української мови на

міжнародну арену, повернення нашої сплюндрованої історії... Але, коли говорити про молодь, то найефективнішим шляхом вважаю, якщо хочеш, музичну маскультуру в різних її виявах. Якимось мені довелося говорити з одним досить високопоставленим московським чиновником, котрий не мав ніяких симпатій щодо ідеї української самостійності. Він говорив, що довго не сприймав серйозно цієї ідеї – аж поки не побачив записаний відеокамерою фестиваль “Червона рута”. “Так, якщо українською молоддю опанували такі пісні, я вірю в невідворотність вашої незалежності”, – знехотя зізнався він мені. Я теж вірю...»

Тим часом чимало шкільної молоді з різних куточків України, що мріє одержати добру вищу освіту, прагне вступити саме до славетної і, як вони вірять, таки некорумпованої Києво-Могилянки. Як журналістка, що чимало зустрічалася з талановитими старшокласниками на Волині, Київщині, Буковині та інших наших землях, у цьому пересвідчувалася не раз.

Усі перспективні новації, нові стратегії розвитку вищої освіти в Україні мають своїм полігоном передусім НаУКМА. Звісно, така, сказати б, «революційність» не випадкова.

Ще тоді, коли В'ячеслава Брюховецького журналісти не називали «ковалем еліти», запитала його, покликаючись на дату його народження: мовляв, не випадково в характері є щось революційне, бо ж 14 липня – день взяття Бастилії. На що почувла відповідь: «Чомусь усе життя мені доводиться бути революціонером, задиратися, сперечатися. Скажімо, вів другий і третій міські мітинги, коли у Києві ще тільки народжувалася демократія. А сам мітингів не люблю. Часто доводиться полемізувати з приводу якихось злободенних літературних проблем. А сам найбільше люблю працювати в архівах».

Може, архіви і втратили в особі В'ячеслава Брюховецького якнайпильнішого дослідника. Та виховане не одне покоління студентів, яких і справді прагнуть залучити до себе і державні інституції, й провідні компанії, дає право цій людині, що народилася посеред літа і виростала в серці України на Черкащині, озиратися на своє життя з відчуттям виконаного обов'язку. Озирнутися – і далі йти вперед.

Впевнена, така особистість боїться пафосу й ніколи не скаже всує, що всі свої прагнення присвятила служінню Батьківщині та рідному народові.

Головне ж – «тріумфальне знамено» підхоплено.